

ULOGA (NE)PROMJENJIVOSTI SVRHE ZAKLADE ZA RAZVOJ ZAKLADNIŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Izv. prof. dr. sc. Mihaela Braut Filipović*
Mateo Pahljina, univ. spec. iur.**

UDK: 347.195.3(497.5)

34:061.2(497.5)

DOI: 10.3935/zpfz.74.4.5

Prethodno znanstveno priopćenje

Primljeno: srpanj 2024.

Zaklade, posebice obiteljske, u komparativnoj se praksi koriste kao model prijenosa poslovanja trgovačkog društva. S obzirom na to da de lege lata u Republici Hrvatskoj nije moguće osnovati privatnu, a time ni obiteljsku zakladu, potrebno je izmijeniti postojeći zakonodavni okvir kako bi se potaknulo daljnji razvoj zakladništva i u području prijenosa poslovanja trgovačkih društava. U analizi njemačkog, austrijskog, danskog i nizozemskog prava ispitat će se uloga svrhe zaklade i njene (ne)promjenjivosti u kontekstu očuvanja volje osnivača kada prijenosom kontrolnog paketa dionica ili poslovnih udjela na zakladu želi očuvati poslovanje svojeg društva i nakon smrti. Iznijet će se de lege ferenda prijedlozi o unaprjeđenju zakladničkog prava u RH kojim bi se hrvatski okvir zaklada približio uspješnim primjerima iz promatrane komparativne prakse.

Ključne riječi: zaklada, privatna zaklada, izmjena svrhe zaklade, prijenos poslovanja

* Dr. sc. Mihaela Braut Filipović, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51000 Rijeka; mihaelabf@pravri.uniri.hr;
ORCID: orcid.org/0000-0002-2476-545X

** Mateo Pahljina, univ. spec. iur., doktorand Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, 51000 Rijeka; mateo.pah@gmail.com;
ORCID: orcid.org/0009-0000-6806-0112

1. UVOD

Pravne značajke i uloga zaklada različito su uređeni u državama članicama Europske unije. Iako ne postoji jedinstvena definicija, komparativno se smatra da zaklada ima najmanje iduće značajke: da nema članove, da je osnovana od strane privatnih stranaka, a ne države, da autonomno upravlja sa sobom te da je u najvećem broju riječ o neprofitnoj organizaciji koja služi nekoj javnoj svrsi.¹ Zajednička komparativna značajka zaklada jest i velika autonomija osnivača pri izradbi statuta zaklade, posebice za uređenje organa zaklade i njihove nadležnosti.² Iako se pojam zaklade u RH gotovo isključivo povezuje s općekorisnim i dobrotvornim djelovanjem, ispitat će se može li u komparativnim pravnim sustavima zaklada biti osnovana i za privatne svrhe, a u okviru toga, mogu li zaklade utjecati na upravljanje trgovačkim društvom kojega su dionica / poslovnih udjela imatelji.

Naime, najosjetljivije pitanje kod smjene generacije, odnosno pri donošenju odluke o prijenosu dionica / poslovnih udjela trgovačkog društva jest kako odabrati komu će se prenijeti dionice / poslovni udjeli, posebice u kontekstu tzv. obiteljskih trgovačkih društava.³ Što ako član društva, u pravilu osnivač, uopće nema nasljednika (npr. djece) ili ako smatra da njegovi nasljednici nemaju potrebne kvalifikacije ili jednostavno nisu zainteresirani? Može se promišljati i o prijenosu kontrolnog paketa dionica / poslovnih udjela na pouzdane radnike. No, ključno pitanje jest može li član društva osigurati da se njegova vizija poslovanja društva održi, posebice kada je do tada držao svojevrsnu kontrolu nad društvom, bilo držanjem većinskog paketa dionica / poslovnih udjela s većinskim pravom glasa ili sudjelovanjem u upravi odnosno upravnom odboru društva, i nakon njegova izlaska iz društva odnosno nakon njegove smrti?

U iskustvima komparativnih zemalja, osnivačima se nude zaklade kao mogući odgovor na postavljeno pitanje.⁴ Prijenos dionica / poslovnih udjela na

¹ Vidi Anheier, H. K., *Foundations in Europe: A Comparative Perspective*, Civil Society Working Paper 18, Centre for Civil Society, London School of Economics and Political Science, London, 2001., str. 3.

² Vidi Hopt, J. K.; Walz, W. R.; von Hippel, T.; Then, V., *The European Foundation: A New Legal Approach*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006., str. 163.

³ Za komparativan pregled vidi Kalss, S. (ur.), *Company Law and the Law of Succession*, Springer, Heidelberg, 2015.

⁴ Vidi primjerice Hepperle, T., *Stiftungen als Instrumente zur Lösung von Schnittstellenkonflikten, Eine Empirische Untersuchung*, Josef EUL Verlag, Lohmar – Köln, 2011.; Ineke, A. K., *The Dutch private foundation: a robust but flexible tool in dynastic structuring*, *Trust&Trustees*, vol. 20, no. 6, 2014., str. 615 – 619; Manelli, L.; Magrelli, V.;

zakladu ističe se posebice u kontekstu obiteljskih trgovačkih društava kojima je pitanje smjene generacija uz izbjegavanje sukoba među članovima obitelji jedan od najvećih izazova.⁵ Neke su prednosti prijenosa dionica / poslovnih udjela na zakladu očuvanje imovinske mase, kontinuiteta poslovanja te radnih mjesta neovisno o strukturi nasljednika, a s obiteljskog se aspekta ističe očuvanje dobrih obiteljskih odnosa i osiguravanje financijske potpore članovima obitelji koji nemaju aktivnu ulogu u obiteljskom društvu.

U ovome se članku raspravlja o ulozi (ne)promjenjivosti jednom postavljene svrhe zaklade za osnivača pri donošenju odluke o prijenosu dionica / poslovnih udjela *inter vivos* ili *mortis causa* na zakladu, posebice kada se time ujedno prenosi većinsko pravo odlučivanja u trgovačkome društvu na zakladu.⁶ Mogućnost promjene svrhe zaklade analizirat će se na komparativnom uzorku koji se sastoji od četiri promatrana zakonodavstva: njemačko, austrijsko, dansko i nizozemsko pravo. Rezultate istraživanja sučelit će se s *de lege lata* rješenjima hrvatskog zakonodavstva. Posebice će se analizirati s jedne strane pravo osnivača/zakladnika na izmjenu svrhe nakon osnivanja zaklade, te s druge strane pravo osnivača/zaklade na otežavanje daljnje izmjene svrhe u hrvatskome pravu.

2. ANALIZA IZABRANIH KOMPARATIVNIH MODELA

U nastavku će se analizirati komparativni modeli država u praksi kojih je znatno prisutan model prijenosa poslovanja, odnosno prijenosa dionica / poslovnih udjela na zakladu. To su njemačko, austrijsko, dansko i nizozemsko pravo. Analiza navedenih zakonodavstava provest će se u odnosu na osnovne pravne značajke zaklada, dopuštene svrhe zaklada te mogućnost izmjene prvotno postavljene svrhe zaklade.

Kotlar, J.; Petruzzelli Messeni, A.; Frattini, F., *Building an Outward – Oriented Social Family Legacy: Rhetorical History in Family Business Foundations*, Family Business Review, vol. 36, no. 1, 2023, str. 143 – 168.

⁵ Vidi u Braut Filipović, M., *Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 6, 2017, str. 935 – 962.

⁶ O tzv. “enterprise foundations” ili “industrial foundations” koje su u najvećoj mjeri zastupljene u danskoj praksi, vidi Thomsen, S., *The Danish Industrial Foundations*, Djof Publishing, Copenhagen, 2017., str. 11.

2.1. Osnovne pravne značajke zaklada u njemačkome pravu

U njemačkome pravu je nedavno provedena reforma zaklada, koja je stupila na snagu 1. srpnja 2023. g.,⁷ i to na način da je izmijenjen BGB⁸ koji je glavni izvor pravnih rješenja za zaklade s pravnom osobnošću.⁹ Tako § 80 BGB-a omogućuje osnivanje zaklada s pravnom osobnošću, bez članova, pri čemu je moguće osnovati zakladu s općekorisnom svrhom i zakladu s privatnom svrhom.¹⁰ Obiteljska zaklada (*Familienstiftung*) nije posebno uređena BGB-om ni drugim zakonskim aktom, što znači da se na nju primjenjuje opće uređenje zaklada u njemačkome pravu. Stoga se obiteljska zaklada funkcionalno određuje kao zaklada koja se osniva sa svrhom pružanja financijske potpore članova jedne ili više točno određenih obitelji.¹¹

U njemačkoj se praksi rabe i tzv. *Doppelstiftung* strukture u kojima se radi o kombinaciji obiteljske zaklade i zaklade s općekorisnom svrhom na idući način. Osnivači društva prenose dionice / poslovne udjele na dvije osnovane zaklade, pri čemu će jedna biti obiteljska zaklada, a jedna zaklada s općekorisnom svrhom.¹² Svaka zaklada služi drukčijoj svrsi, a razlikuje se i njihova moć utjecaja na upravljanje društvom kojega dionice ili poslovne udjele drže. Tako se na obiteljsku zakladu prenose dionice / poslovni udjeli s većinskim pravom glasa,

---

⁷ “Gesetz zur Vereinheitlichung des Stiftungsrechts und zur Änderung des Infektionsschutzgesetzes” vom 16. 7. 2021 ist unter diesem Datum ausgefertigt und am 22. 7. 2021 im BGBl. I 2021, 2947. Dakle, iako je zakon, odnosno amandmani BGB-a, donesen 2021. g., nije stupio na snagu sve do 1. srpnja 2023. g.

⁸ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. 1. 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 34 Absatz 3 des Gesetzes vom 22. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 411) geändert worden ist.

⁹ Njemačke zaklade s pravnom osobnošću u fokusu su ovog članka. No, u Njemačkoj je moguće osnovati zakladu i u drugim pravnim oblicima, primjerice *nichtrechtsfähige Stiftung* koja je nalik *common law trustu*. Također, moguće je osnovati i društvo s ograničenom odgovornošću koje ima slične ciljeve kao i zaklada. Vidi pregledno u Sanders, A., *Enterprise Foundation in Germany*, u: Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023., str. 32.

¹⁰ Vidi pregledno u Dörner, H.; Schulze, R. (ur.), *Bürgerliches Gesetzbuch*, 12. izdanje, Nomos, Baden-Baden, 2024., § 80, Rbr. I i dalje.

¹¹ Weitemeyer, B. u: Schubert, C. (ur.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 1*, C. H. Beck, München, 9. izdanje, 2021., § 80, Rbr. 180.

¹² Vidi detaljnu analizu u van der Auwera, V., *Die Doppelstiftung – eine Möglichkeit der Unternehmensnachfolge für Familienunternehmen*, Centaurus Verlag & Media UG, Freiburg, 2008.

dok se na zakladu s općekorisnom svrhom prenose dionice / poslovni udjeli bez prava glasa ili s manjinskim pravom glasa u društvu.¹³ Time obiteljska zaklada te članovi obitelji koji su imenovani u upravljačka tijela zaklade zadržavaju utjecaj na društvo primarno putem glasanja na glavnoj skupštini te odabirom članova uprave i nadzornog odbora.¹⁴

2.1.1. Dopuštena svrha zaklade i njezina izmjena

U Njemačkoj je od 2002. g. moguće osnovati zakladu s bilo kojom svrhom (*gemeinwohlkonforme Allzweckstiftung*)¹⁵, pod uvjetom da nije štetna, odnosno da ne predstavlja prijetnju za opće dobro.¹⁶ No, postoji jedno značajno ograničenje, a to je da se § 80 BGB-a tumači na način da nije dopušteno osnovati zaklade koje su same sebi svrha, odnosno da nije moguće osnovati zakladu kojoj bi svrha bila upravljanje imovinom zaklade, odnosno ostvarivanje prava iz dionica / poslovnih udjela u trgovačkim društvima kao što to mogu tzv. poslovne zaklade.¹⁷ Drugim riječima, zaklada bi uvijek morala imati neku općekorisnu, privatnu ili mješovitu svrhu uz upravljanje imovinom zaklade. No, nema zapreke da se osnuje obiteljska zaklada, pri čemu nije potrebno postavljati dodatne uvjete u statut zaklade kao što bi bilo uvođenje objektivnih kriterija za podjelu dobiti iz zaklade, primjerice za obrazovanje, financijske potrebe pojedinog člana obitelji i drugo.¹⁸ Stoga spomenuto ograničenje ne predstavlja zapreku u praksi, jer se kombinira svrha takvih zaklada s primjerice financijskom potporom članova

¹³ Tako i Wigand, K.; Haase – Theobald, C.; Heuel, M.; Stolte, S., *Stiftungen in der Praxis, Recht, Steuern, Beratung*, 4. izdanje, Springer Gabler, Wiesbaden, 2015., str. 237.

¹⁴ Iako je s pravnog aspekta strukturiranje vlasničke strukture društva kroz *Doppelstiftung*, otvara se pitanje predstavlja li takva praksa nedopušteno izbjegavanje poreznih obveza. Vidi pregledno u Binz, K. M.; Sorg H. M., *Die Doppelstiftung im Steuerrecht*, Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge, vol. 12, 2005., str. 520 – 523.

¹⁵ Sanders, *op. cit.* u bilj. 9, str. 30.

¹⁶ § 82 BGB-a. Takva zakonska formulacija ostavila je prostor i nekim dvojabama u tumačenju. Primjerice, u slučaju da se osnuje zaklada s ciljem promocije pušenja, predstavlja li to svrhu koja prijete općem dobru, odnosno zdravlju ljudi? Naime, ako krećemo iz položaja što je zakonom dopušteno, pušenje cigareta kao takvo to jest. Stoga se u njemačkoj literaturi javlja mišljenje da zakladama treba kao svrhu dopustiti sve što zakonom nije zabranjeno, kao jasniji pravni kriterij. Tako Burgard, U., *Das neue Stiftungsprivatrecht*, Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht 2002., str. 699.

¹⁷ Sanders, *op. cit.* u bilj. 9, str. 41.

¹⁸ Uhl, M., *The family foundation in Germany – the queen of succession planning?*, Trusts & Trustees, vol. 28, br. 6, 2022., str. 536.

obitelji. Jedni od poznatijih primjera u praksi su *Robert Bosch Stiftung*¹⁹ i *Bertelsmann Stiftung*²⁰.

O načinu izmjene svrhe zaklade, posebice treba li postupak biti jednostavniji ili složeniji, raspravljalo se pri donošenju najnovijih amandmana BGB-a iz 2023. g. Jedni su se zauzimali za to da osnivaču zaklade treba omogućiti promjenu statuta zaklade i nakon osnivanja zaklade, dok su drugi, što je u konačnici i prevladalo, smatrali da bi takva mogućnost narušila samu narav zaklade, a to je kontinuirano djelovanje u skladu s prvotno postavljenom svrhom.²¹ Dodatan je argument bio taj da bi se osnivaču zaklade *de facto* time omogućilo da odluku o izmjeni svrhe donosi u skladu sa svojim interesima, a ne u skladu s interesima zaklade, što je ponovno protivno naravi zaklade.²² Stoga osnivač nije ovlašten sam mijenjati statut nakon osnivanja zaklade.

Tako § 85 (1) BGB-a predviđa da se izmjenom statuta zakladi može promijeniti ili ograničiti svrha ako se postojeća svrha zaklade više ne može trajno i održivo ispunjavati (nema potrebna sredstva) ili ako ona ugrožava opće dobro. Također, svrha zaklade može se izmijeniti i ako su se okolnosti znatno promijenile od osnivanja zaklade.²³ Izmjenu statuta može provesti upravni odbor ili drugo tijelo zaklade koje je statutom ovlašteno, no i osnivač ipak može posredno utjecati na izmjenu statuta na način da u statutu sebi dodijeli određenu funkciju u tijelu

---

¹⁹ Vidi ukratko na <https://www.bosch-stiftung.de/de/robert-bosch-stiftung-und-unternehmen> (posjećeno 16. travnja 2024.). U tom je primjeru osnivač Robert Bosch raspodijelio poslovne udjele društva Robert Bosch GmbH (dakle, društvo je bilo osnovano u pravnom obliku koji odgovara hrvatskomu društvu s ograničenom odgovornošću) na sljedeći način. Na Robert Bosch Stiftung GmbH preneseno je 94 % poslovnih udjela, dok je ostatak prenesen na društvo kojega su članovi ujedno i članovi obitelji Bosch (pod tvrtkom ERBO II GmbH). Pritom je Robert Bosch zaklada osnovana u pravnom obliku GmbH, odnosno u obliku društva s ograničenom odgovornošću. U Njemačkoj je moguće osnovati GmbH kojemu je cilj ostvarivati općekorisne ciljeve te tada pritom uživa određene porezne povlastice. U njemačkoj je praksi čest slučaj da se umjesto zaklade osnuje GmbH, koji *de facto* ima istu ulogu kao i zaklada. Pritom uvijek ostaje temeljna razlika između zaklade i GmbH-a, a to je da zaklada nema članove, dok GmbH ima. Vidi Weitemeyer, *op. cit.* u bilj. 11, § 80, Rbr 300.

²⁰ O razvoju te zaklade vidi <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/ueber-uns/was-wir-erreicht-haben#detail-content-2c3e-194261> (posjećeno 16. travnja 2024.).

²¹ Sanders, *op. cit.* u bilj. 9, str. 52.

²² *Entwurf eines Gesetzes zur Vereinheitlichung des Stiftungsrechts*, Deutscher Bundestag, 19/28173, str. 10., chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dserver.bundestag.de/btd/19/281/1928173.pdf (posjećeno 6. studenog 2024.)

²³ § 85 (2) BGB-a.

zaklade, te da pri osnivanju u statutu odredi da će upravo tijelo u kojemu se nalazi i osnivač imati ovlast izmjene statuta.²⁴ Za izmjene statuta potrebno je odobrenje nadležnog tijela svake države saveznice.²⁵ Također, nadležno tijelo može izmijeniti statut u skladu s § 85 BGB-a ako je izmjena statuta nužna, a nadležno tijelo zaklade o njoj nije odlučilo na vrijeme.²⁶ U praksi prevladava stav da bi rad nadležnih tijela, posebice glede brzine donošenja odluke, valjalo unaprijediti.²⁷

Ključno je to da su tijela zaklade i nadležna javnopravna tijela pri odobrenju izmjene svrhe zaklade dužni voditi računa o volji osnivača, odnosno o njegovoj pretpostavljenoj volji izraženoj u trenutku osnivanja zaklade.²⁸ Time se ograničava autonomija upravljačkih tijela zaklade u njezinu djelovanju, ali i samog osnivača zaklade nakon što je zaklada osnovana. Zakonodavac je ipak napravio kompromis te je u § 85 (4) BGB-a odredio da su stavci 1 – 3 § 85 dispozitivne naravi, što znači da osnivač u trenutku osnivanja zaklade može utvrditi drukčija pravila za izmjene statuta, pri čemu ih može i pojednostaviti pod uvjetom da prigodom osnivanja u statutu precizno predvidi smjernice o sadržaju i opsegu izmjena svrhe zaklade. Pritom su kogentne odrednice da osnivač ne može tijelima zaklade dati neograničenu slobodu za izmjenu svrhe niti ukinuti obvezu ishođenja odobrenja od strane nadležnoga javnopravnog tijela.²⁹

Valja napomenuti da osnivač može u statutu i isključiti pravo izmjene svrhe zaklade na temelju § 85 (4) BGB-a, iako se to ne preporučuje u praksi. S obzirom na to da je riječ o novijem zakonskom rješenju, u pravnoj teoriji ostaje otvoreno pitanje bi li i u slučaju isključenja prava izmjene svrhe zaklade od strane osnivača, na temelju § 85 (2) BGB-a trebalo bilo moguće promijeniti svrhu zaklade u slučaju promijenjenih okolnosti.³⁰

Na kraju, treba raspraviti kako se utvrđuje volja osnivača kojom se upravljačka tijela zaklade i nadležna javnopravna tijela moraju voditi pri donošenju

---

²⁴ *Entwurf eines Gesetzes zur Vereinheitlichung des Stiftungsrechts*, Deutscher Bundestag, 19/28173, str. 30., [chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjcgclclefindmkaj/https://ds.server.bundestag.de/btd/19/281/1928173.pdf](https://ds.server.bundestag.de/btd/19/281/1928173.pdf) (posjećeno 6. studenog 2024.).

²⁵ § 85a (1) BGB-a.

²⁶ § 85a (2) BGB-a.

²⁷ Sanders, *op. cit.* u bilj. 9, str. 48.

²⁸ § 83 (2) BGB-a.

²⁹ Heuel, M., § 85 BGB, u: Hennsler, M., Strohn, L. (ur.), *Gesellschaftsrecht*, C. H. Beck, München, 6. izdanje, 2024., rn 15.

³⁰ Stürner, J., § 85 BGB, u: Hau, W., Poseck, R. (ur.), *BeckOK BGB*, München, 2024., rn 10.

odluke o izmjenu statuta, a posebice svrhe zaklade. U njemačkoj se pravnoj teoriji smatra da se u obzir mora uzeti tzv. povijesnu volju osnivača, koja je bila izražena u trenutku osnivanja zaklade, dok se trenutačna volja osnivača, u slučaju kada je osnivač zaklade živ, ne može uzimati u obzir ako se razlikuje od njegove povijesne volje prigodom osnivanja zaklade.³¹ Povijesnu volju osnivača može se dokazivati podnošenjem raznih pisanih dokumenata vezanih uz osnivanje zaklade, ali i kasnijih dokumenata ako se u njima referiraju ideje i želje koje je osnivač imao prigodom osnivanja zaklade. U slučaju da se ni na taj način ne može utvrditi volja osnivača, primjenjuje se objektivni kriterij tumačenja volje osnivača, odnosno presumira se da je sadržaj volje usklađen s objektivnim interesima zaklade.³²

2.2. Osnovne pravne značajke zaklada u austrijskome pravu

Austrijsko pravo poznaje dva osnovna tipa zaklada. Prvi se odnosi na tzv. Saveznu zakladu koju uređuje Zakon o saveznom zakladama i fondacijama (dalje u tekstu: "BStFG"),³³ koji se primjenjuje isključivo na zaklade s općekorisnom svrhom. Ova vrsta zaklade ima sporednu ulogu u Austriji te ih trenutačno djeluje oko 700.³⁴

Drugi dio odnosi se na tzv. privatnu zakladu prema Zakonu o privatnim zakladama iz 1993. g. (u daljnjem tekstu: "PSG"),³⁵ prema kojoj je moguće osnovati zakladu s privatnom svrhom. Privatna zaklada igra važnu ulogu u austrijskome gospodarstvu, gdje prema udruzi "Stiftverband"³⁶ trenutačno djeluje oko 3000 takvih zaklada.³⁷ Društva koja se nalaze u vlasništvu privatnih zaklada često

---

³¹ Heuel, M., *op. cit.* u bilj. 30, rn 6.

³² *Loc. cit.*

³³ Bundesgesetz über die Regelung des Bundes – Stiftungs – und Fondswesens (Bundes – Stiftungs – und Fondsgesetz 2015 – BStFG 2015), StF: BGBl. Nr. 104/2019.

³⁴ Kalss, S., *The Austrian Foundation*, u: Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023., str. 62.

³⁵ Bundesgesetz über Privatstiftungen (Privatstiftungsgesetz-PSG), StF: BGBl. Nr. 104/2019.

³⁶ Riječ je o udruzi koja promiče interese privatnih zaklada, dostupno na: <https://www.stiftungsverband.at/ueber-uns/> (posjećeno 16. svibnja 2024.). Iako mrežna stranica sadržava određene statističke podatke, ni u jednom dijelu ne navode se konkretni primjeri uspješnih privatnih zaklada ili trgovačkih društava kojima takve zaklade upravljaju.

³⁷ O popularnosti austrijskih zaklada, pa čak i u RH, govori slučaj privatizacije Tankerske plovidbe d.d. u kojemu je provedena privatizacija na način da je austrijska

se smatraju uspješnima u poslovanju,³⁸ što stvara poticaj za daljnji razvoj takvih zaklada kao modela prijenosa poslovanja, odnosno prijenosa dionica / poslovnih udjela trgovačkih društava. S obzirom na znatno veći broj ovih zaklada u praksi, u nastavku će se analizirati dopuštena svrha i izmjena svrhe prema PSG-u.

2.2.1. Dopuštena svrha zaklade i njezina izmjena

Prema § 1 PSG-a, privatna zaklada je pravna osoba kojoj je osnivač dodijelio imovinu korištenjem i upravljanjem koje se ispunjava određena dopuštena svrha koju je odredio osnivač. Svrha može biti javna, privatna ili mješovita, što uključuje i obiteljske zaklade. Granice slobode pri određivanju svrhe zaklade omeđene su zabranom ostvarivanja ciljeva protivnih zakonu, kao i zabranom osnivanja zaklade koje bi jedini cilj bio održavanje same sebe (tzv. *Selbstzweckstiftung*), odnosno održavanje vlastite imovine (u što spada upravljanje dionicama kojih je zaklada imatelj).³⁹ Navedeno je usporedivo s njemačkim zakonodavstvom, gdje je uz upravljanje imovinom zaklade također nužno predvidjeti dodatnu općekorisnu, privatnu ili mješovitu svrhu.

Prema § 33 (2) PSG-a, nakon uspostave privatne zaklade, statut može mijenjati samo osnivač, i to ako je pridržao pravo izmjene. Primjerice, osnivač može zadržati pravo izmjene svrhe zaklade svojom odlukom, bez ograničenja. No pravo izmjene statuta ne može prenositi na treće osobe, ni *inter vivos* ni *mortis causa*.⁴⁰ Ako izmjena nije moguća, npr. zbog gubitka osnivača, nedostatka dogovora među nekoliko osnivača ili zato što mogućnost izmjene nije bila predviđena, odbor zaklade može izvršiti izmjene kako bi se zaklada prilagodila promijenjenim okolnostima, ali uz zadržavanje prvotne svrhe zaklade. Pritom PSG ne precizira opseg i sadržaj izmjena kojima se ostale odredbe statuta zaklade, osim svrhe, mogu izmijeniti. Nadalje, da bi promjena statuta proizvodila pravne

---

zaklada *Betriebsstiftung Tankerska plovidba d.d. Privatstiftung* posredni vlasnik Tankerske plovidbe d.d., a kojoj je cilj održati uspješnost samog društva i unaprjeđenje položaja radnika. Vidi više o tomu na <https://www.tankerska.hr/page/kompanija> (posjećeno 17. srpnja 2024.).

³⁸ Kalss, *op. cit.* u bilj. 35, str. 65.

³⁹ Vidi Zollner, J., *Foundations in Austria: the Law of Public and Private Foundation*, u: Prele, C. (ur.), *Developments in Foundations Law in Europe*, Heidelberg, Springer, 2024., str. 3. Vidi i Maganić, A., *Iskustva pravnog uređenja zaklada u Austriji i Njemačkoj*, u: Barbić, J. (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 95.

⁴⁰ Zollner, *op. cit.* u bilj. 40, str. 8.

učinke, potrebno je odobrenje (trgovačkog) suda, neovisno o tome mijenja li statut osnivač ili odbor zaklade.⁴¹

U austrijskome je pravu osnivačima dan veliki stupanj autonomije uređenja zaklade, prije i nakon njezina osnivanja. No, ako osnivači u statutu ne predvide način izmjene svrhe zaklade, postavlja se pitanje je li svrhu zaklade uopće moguće mijenjati. Kritika austrijskog pristupa jest to što neka važna pitanja nisu precizno uređena zakonom, zbog čega se odgovori traže pred sudom, te je trenutačno veliki broj parnica u austrijskoj praksi vezan uz privatne zaklade.⁴²

2.3. Osnovne pravne značajke zaklada prema danskome pravu

Od promatranih zakonodavstava, dansko je jedino koje izrijeком uređuje zaklade koje su većinski članovi trgovačkog društva, odnosno tzv. poslovne zaklade.⁴³ Razvoj zaklada usmjerenih na prijenos poslovanja započeo je u odvjjetničkoj praksi, gdje su odvjetnici primjenom slobode ugovaranja i izradbom statuta usmjerenih na prijenos imovine u ‘fondove’ ili zaklade, a u 18. st. i prenošenjem poslovnih udjela, uspostavili početne okvire za njihov daljnji razvoj.⁴⁴ Zakonodavni okvir o zakladama donosi se 1985. g., a čine ga dva odvojena zakona, jedan usmjeren na zaklade kojima se vrši prijenos poslovanja (mogući prijevod je “poslovna zaklada” ili *enterprise foundations*),⁴⁵ a drugi na sve ostale zaklade, i javne i privatne, kojima se ne vrši prijenos poslovanja.⁴⁶

Trenutačno u Danskoj postoji oko 1400 tzv. poslovnih zaklada, gdje je, iako manji broj otpada na velike zaklade, riječ o zakladama koje ostvaruju kontrolu nad nekima od najvećih društava u Danskoj, kao što su Carlsberg, Danfoss, Mærsk, Novo, Grundfos, J. Lauritzen, Lundbeck i Rambøll.⁴⁷

---

⁴¹ § 33 (2) PSG – a.

⁴² Tako Kalss, *op. cit.* u bilj. 35, str. 68.

⁴³ Thomsen, *op. cit.* u bilj. 6.

⁴⁴ Feldthusen, R. K., *Denmark: Enterprise Foundations*, u: Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023., str. 130.

⁴⁵ Erhvervsfondsloven, LOV nr 712 af 25/06/2014 (Zakon o poslovnim zakladama konsolidiran od 28. prosinca 2021. g. – dalje u tekstu: EFL).

⁴⁶ Lov om ikke – erhvervsdrivende fonde, LBK nr 2020 af 11/12/2020 (pročišćen Zakon o ne – poslovnim zakladama konsolidiran od 28. prosinca 2021. g. – dalje u tekstu: Lov om ikke – erhvervsdrivende fonde).

⁴⁷ Feldthusen, *op. cit.* u bilj. 45, str. 131.

2.3.1. Dopusštena svrha zaklade i njezina izmjena

Dansko pravo jedinstveno je po tome što je dopušteno osnivanje tzv. poslovnih zaklada, kojih svrha može biti i “poslovna”, odnosno u kojoj je upravljanje ili držanje udjela u određenom društvu njihova glavna svrha, pod uvjetom da je svrha precizno određena, da nije protivna zakonu ili *contra bonos mores*.⁴⁸ Tako prema danskome zakonodavstvu poslovna zaklada nema obvezu vršiti distribuciju svoje imovine za određenu dodatnu općekorisnu, privatnu ili mješovitu svrhu⁴⁹, u čemu se uočava razlika u usporedbi s uređenjem iz njemačkog te austrijskog prava.

Kod poslovnih zaklada ojačan je element javnog nadzora te je mogućnost izmjene i dopune statuta, a time i promjene svrhe zaklade zasebno uređena.⁵⁰ Naime, upravljačko tijelo zaklade prije bilo kakve izmjene statuta zaklade mora dobiti suglasnost nadležnoga javnopravnog tijela, a to je za Dansku *Erhvervsstyrelsen* (*Danish Business Authority*).⁵¹ Zahtjev za ishodaenjem odobrenja primjenjuje se bez iznimke, čak i u slučaju da se statutom zaklade predvidi mogućnost izmjene i dopune statuta.⁵² Pri ocjeni zahtjeva, nadležno tijelo provest će pregovore s tijelima zaklade, a suglasnost će dati ako ocijeni da zbog promijenjenih ekonomskih okolnosti neka odredba statuta onemogućava ili otežava zakladi ispunjenje svrhe radi koje je osnovana. Također, agencija može odlučiti i da se neka odredba statuta mora promijeniti ako utvrdi da je protivna zakonu ili osnivačkom aktu zaklade.⁵³

Iz prakse nadležnog tijela, izmjena svrhe dopustit će se samo ako ispunjenje svrhe postane nemoguće ili znatno otežano (*kvalificeret uhensigtsmaessighed*), pri čemu se u svakome slučaju nastoji očuvati izvornu volju osnivača.⁵⁴ Danski zakonodavac veliku pažnju posvetio je očuvanju kontinuiteta izvorno postavljene

---

⁴⁸ Thomsen, S.; Kavadis, N., *Enterprise Foundations: Law, Taxation, Governance, and Performance*, Delft: Now Publishers Inc., *Annals of Corporate Governance*, vol. 6, no. 4, 2022., str. 36. Primjer poslovnih zaklada u Danskoj su Novo Nordisk, Lundbeck, Bitten og Mads Clausen's i sl.

⁴⁹ Feldthusen, *op. cit.* u bilj. 45, str. 139.

⁵⁰ § 89 i 90 EFL-a.

⁵¹ § 4 EFL-a.

⁵² Upravljačko tijelo zaklade može samostalno odlučivati o likvidaciji zaklade, ali samo ako je zaklada s poslovnom svrhom osnovana na određeno vrijeme. Vidjeti § 107 st. 2 EFL-a.

⁵³ § 90 EFL-a.

⁵⁴ Ørberg, M., *Fondsretten og den levende vedtægt: Fortolkning og ændring af fondsformålet*, Copenhagen Business School [PhD], PhD Series no. 15., 2022., str. 135.

svrhe zaklade, a slično uređenje uočava se i u prethodno analiziranim njemačke i austrijske pravu, gdje je izmjena izvorno postavljene svrhe zaklade također složena i obilježena mnogobrojnim ograničenjima.

2.4. Osnovne pravne značajke zaklada prema nizozemskome pravu

U nizozemskome pravu, institut zaklada (*stichting*) uređuje *Dutch Civil Law, Book 2* u odjeljku "Foundations".⁵⁵ Pojam zaklade izričito je određen čl. 2:285, gdje je zaklada pravna osoba osnovana pravnim aktom koja nema članove, a koja svojom imovinom ispunjava svrhu navedenu u svojem statutu. Zaklade igraju važnu ulogu u nizozemskome gospodarstvu, gdje ih je 2020. g. djelovalo oko 200 000⁵⁶ te se zakonodavni okvir smatra kvalitetnim, s bogatom pravnom praksom uspostavljenom kroz mnogobrojne slučajeve.

2.4.1. Dopuštena svrha zaklade i njezina izmjena

U nizozemskome zakonodavstvu moguće je osnivati zaklade s javnom i privatnom svrhom, kao i zakladu s isključivo poslovnom svrhom. Štoviše, zakladu je moguće osnovati i kao *Special Purpose Vehicle – SPV*, subjekt posebne namjene osnovan za ostvarivanje određenog poslovnog cilja vezanog uz korporativno upravljanje, zaštitu od neprijateljskog preuzimanja i sl.⁵⁷ Jedino ograničenje odnosi se na zabranu distribucije imovine osnivačima te članovima upravljačkih tijela⁵⁸, no navedeno ne uključuje ograničenje distribucije imovine članovima osnivačeve obitelji. Štoviše, unatoč zakonskom ograničenju, u praksi je moguće da i osnivač i članovi upravljačkih tijela ipak budu korisnici imovine zaklade pod uvjetom da oni nisu jedini korisnici i da se uvjeti za primanje potpore od zaklade primjenjuju jednako na njih kao i na ostale korisnike.⁵⁹

Promjena svrhe zaklade moguća je na dva načina. Kao prvo, osnivaču se statutom omogućuje samostalno uspostaviti model po kojem će se vršiti eventualna

⁵⁵ Burgerlijk Wetboek Boek 2, Rechtspersonen, Titel 2.6 Stichtingen, Bwb – id: BWBR0003045 (Dutch Civil Law, Book 2 Legal Persons, Title 2.6 Foundations – dalje u tekstu: BW).

⁵⁶ Kaarls, A.; De Vries, P., *The Dutch "Stichting" – An Effective and Flexible Tool in Global Structuring*, Amsterdam, Houthoff, 2020., str. 3.

⁵⁷ *Loc. cit.*

⁵⁸ Čl. 2:285, st. 3. BW-a.

⁵⁹ van Veen, J. M. W.; Duin, M. C. H., *Dutch Trusts and Trust – Like Arrangements*, European Review of Private Law 6, 2016., str. 988.

promjena svrhe zaklade,⁶⁰ čime se štite njegovi interesi. Navedeno rješenje razlikuje se od prethodno analiziranih njemačkog, austrijskog i danskog modela koji ne ostavljaju mogućnost izmjene svrhe zaklade bez suglasnosti javnopravnog tijela (npr. suda). Kao drugo, predviđena je uloga suda ako mogućnost promjene nije predviđena u statutu, ili ako je potreba za njom razvidna, a upravljačko je tijelo odbija izvršiti. Prijedlog sudu podnosi osnivač zaklade, njezino upravljačko tijelo ili javno tužiteljstvo.⁶¹ Pritom je sud obvezan očuvati u što većoj mjeri postojeće odredbe statuta, kao i prvotno postavljenu svrhu zaklade.⁶² Nizozemski se model ističe po velikoj fleksibilnosti, gdje se osnivaču primarno daje velika autonomija pri kreiranju, među ostalim, svrhe i načina njezine izmjene.

3. SVRHA ZAKLADA I NAČIN NJEZINE IZMJENE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Prema Zakonu o zakladama koji je stupio na snagu 1. ožujka 2019. g. (dalje u tekstu: ZOZ),⁶³ u RH se zaklade mogu osnivati samo radi ostvarenja općekorisne ili dobrotvorne svrhe.⁶⁴ To znači da nije moguće osnivanje zaklada s privatnom svrhom, a time ni obiteljskih zaklada. Dodatno ograničenje osnivanju obiteljskih zaklada jest i odredba da član upravnog odbora ili drugog tijela zaklade ne smije odlučivati o pitanjima u kojima on ili s njim povezane osobe imaju imovinski interes,⁶⁵ a što bi svakako bio slučaj u okviru obiteljskih zaklada u kojima često član(ovi) obitelji sudjeluju u upravljanju zakladom iz koje se imovina raspoređuje članovima te obitelji.

Donošenjem ZOZ-a jedan od ciljeva bilo je i pojednostavnjenje postupka osnivanja zaklade.⁶⁶ Među ostalim, više nije potrebno priložiti suglasnost o svrsi zaklade od onih ministarstava u djelokrugu kojih je osnivanje svrhe zaklade.⁶⁷

---

⁶⁰ Čl. 2:293 BW-a.

⁶¹ Čl. 2:294, st. 1. BW-a.

⁶² Čl. 2:294, st. 2. BW-a.

⁶³ Narodne novine br. 106/1918, 98/1919, 151/2022.

⁶⁴ Vidi čl. 2. st. 1. ZOZ-a. Isto rješenje sadržavao je i prethodni zakon – Zakon o zakladama i fundacijama iz 1995. g., Narodne novine br. 36/1995, 64/2001. (dalje u tekstu: ZOZF) u čl. 2.

⁶⁵ Čl. 29. ZOZ-a.

⁶⁶ Vidi Prijedlog zakona o zakladama, 24. svibnja 2018. g., dostupno na <https://www.ius-info.hr/radni-dokumenti-hs/RDOCSB201D20180614NIX8632018Tm1371269830> (posjećeno 29. svibnja 2024.).

⁶⁷ Tako je propisivao čl. 3. ZOZF-a.

Iznimno, nadležno upravno tijelo može po svojoj ocjeni zatražiti mišljenje od ministarstva ili drugog tijela u djelokrugu kojega je ostvarivanje svrhe zaklade o usklađenosti svrhe osnivanja zaklade s posebnim propisima.⁶⁸ Također, donošenjem ZOZ-a cilj je bio olakšati promjenu svrhe zaklade te u većoj mjeri tu odluku dati u nadležnost upravljačkih tijela zaklade. Takva tendencija proizlazi iz postavljanja većega stupnja autonomije u unutarnjem ustroju zaklade prema novom ZOZ-u.⁶⁹

Svrha zaklade mora se navesti u statutu zaklade.⁷⁰ Svrhu zaklade u postupku osnivanja određuje osnivač, odnosno terminologijom ZOZ-a, zakladnik. To proizlazi iz određenja da zakladnik osniva zakladu aktom o osnivanju zaklade⁷¹, a akt o osnivanju zaklade među ostalim sadržava svrhu zaklade.⁷²

U RH se može osnovati samo jedna vrsta zaklade, *inter vivos* (čl. 6. st. 4 ZOZ-a) ili *mortis causa* (čl. 6. st. 5. ZOZ-a). Iako ima pravnu osobnost, nema članove⁷³, pa se stoga znatno razlikuje od trgovačkih društava. No, to nije zapreka da zaklada bude imatelj dionica i poslovnih udjela trgovačkih društava⁷⁴, kao i da obavlja gospodarske aktivnosti pod uvjetom da ostvarenu dobiti koristi u izabrane općekorisne ili dobrotvorne svrhe.⁷⁵ Pritom nije posebno uređen odnos između zaklade i trgovačkog društva u slučajevima kada bi zaklada bila (većinski) dioničar trgovačkog društva⁷⁶, već se u tom slučaju primjenjuju opće odredbe Zakona o trgovačkim društvima⁷⁷ koje uređuju položaj dioničara, odnosno člana društva. Drugim riječima, osniva li zakladnik zakladu s ciljem prijenosa dionica / poslovnih udjela u trgovačkom društvu nema *lex specialis* pravila o odnosu zaklade i trgovačkog društva kao u danskome zakonodavstvu,

---

⁶⁸ Čl. 17. st. 2. ZOZ-a.

⁶⁹ Vidi obrazloženje Prijedloga zakona o zakladama od 24. svibnja 2018.

⁷⁰ Vidi čl. 25. st. 2. ZOZ-a. Shodno tomu, svrha zaklade mora biti navedena u aktu o osnivanju zaklade (čl. 7. st. 2. ZOZ-a) te u Rješenju o upisu zaklade u registar (čl. 17. st. 3. ZOZ-a).

⁷¹ Čl. 6. st. 1. ZOZ-a.

⁷² Čl. 7. st. 5. ZOZ-a. Vidi i Dika, M., *O zakladama u važećem hrvatskom pravu*, u: Barbić, J., (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 75.

⁷³ Čl. 2. st. 2. ZOZ-a.

⁷⁴ Čl. 34. st. 2. ZOZ-a.

⁷⁵ Čl. 34. st. 5. i čl. 35. st. 2. ZOZ-a.

⁷⁶ O tomu vidi pregledno u Braut Filipović, M., *Zaklada kao (većinski) član trgovačkog društva*, Pravni vjesnik, vol. 36, br. 3-4, 2020.

⁷⁷ Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 125/2011, 152/2011, 111/2012, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023.

primjerice o nezavisnosti upravljačkog tijela zaklade (tzv. *Bestyrrelse*) od osnivača (osnivač i s njime povezane osobe ne mogu činiti više od trećine članova upravljačkog tijela zaklade bez odobrenja nadležnoga javnopravnog tijela).⁷⁸ Posljedica toga je da zakladnik uživa poveći stupanj autonomije u određivanju odnosa između zaklade i trgovačkog društva kada na zakladu prenosi dionice / poslovne udjele. Nema zapreke da zakladnik u statutu odredi kako bi zaklada kao dioničar trebala djelovati u trgovačkome društvu, od utjecaja na sastav nadzornog/upravnog odbora do glasanja za odluke koje uprava stavi na glavnu skupštinu za odlučivanje, postavljanje svrhe društva u statutu i dr. Utjecaj koji bi zaklada mogla imati kao imatelj poslovnih udjela u društvu s ograničenom odgovornošću bi, zbog pravne naravi tog društva, mogao biti i znatno veći. No, ako se statut zaklade može jednostavno izmijeniti, a posebice ako je lako izmijeniti postavljenu svrhu zaklade, postavlja se pitanje može li zakladnik osigurati da zaklada kao dioničar nastavi s jednakim djelovanjem u trgovačkom društvu i nakon smrti zakladnika.

U odnosu na imovinu zaklade, čl. 35. st. 3. ZOZ-a izrijekom zabranjuje zakladnicima da se koriste imovinom zaklade, osim radi ostvarivanja općekorisne ili dobrotvorne svrhe postavljene zakladom. Dakle, nakon što prenesu imovinu na zakladu, zakladnici se više ne mogu koristiti tom istom imovinom kao da je njihova, ni za svoj račun ili za račun drugih osoba, već se imovinom može koristiti samo za svrhu te zaklade. Ovo se načelo provodi i u slučaju prestanka zaklade. Naime, zakladnici u aktu o osnivanju i statutu mogu predvidjeti razloge za prestanak zaklade, kao i ovlaštenje o donošenju odluke o prestanku zaklade ako nastupe predviđeni razlozi.⁷⁹ No, i u tom slučaju imovina zaklade nakon njezina prestanka ne bi se mogla raspodijeliti zakladniku.⁸⁰

3.1. Izmjena svrhe zaklade prema Zakonu o zakladama – dodatna prava osnivača?

Kod izmjene svrhe zaklade, prvo pitanje koje si postavljamo jest može li svrhu mijenjati i sam osnivač, odnosno zakladnik i nakon osnivanja zaklade, kao što je to primjerice u austrijskome zakonodavstvu. Odgovor na to pitanje sigurno je od interesa za buduće osnivače zaklada, koje će zanimati mogu li nakon osnivanja mijenjati svrhu zaklade i time utjecati na način korištenja njezine imovine.

---

⁷⁸ § 40 EFL-a.

⁷⁹ Čl. 42. st. 1. ZOZ-a.

⁸⁰ Čl. 35. st. 9. ZOZ-a.

U skladu s čl. 27. st. 4. ZOZ-a, aktom o osnivanju i statutom može se odrediti i da upravni odbor ili netko drugi donosi odluku o izmjeni svrhe zaklade.⁸¹ To svakako za posljedicu ima da bi se moglo u statutu označiti i primjerice upravitelja kao osobu koja donosi odluku o izmjeni svrhe. U slučaju da se statutom također odredi da će zakladnik i njegovi nasljednici biti upravitelji zaklade te da upravitelj može donijeti odluku o izmjeni svrhe zaklade, moglo bi se postići da zakladnik i njegovi nasljednici imaju kontrolu nad svrhom zaklade.

Argumentum a contrario moglo bi se postići i da zakladnik i njegovi nasljednici nemaju utjecaj na izmjenu svrhe zaklade, i to na način da se zakladniku ne daju upravljačka prava na opisani način u aktu o osnivanju i statutu, a shodno tomu, da se prema čl. 12. ZOZ-a ne predvidi da će upravljačka prava zakladnika, ako ih on ima, prijeći na njegove nasljednike. Smatramo upitnim bi li se statutom moglo predvidjeti da zakladnik, a ne tijelo zaklade koje je zakladnik član, zadržava pravo izmjene svrhe zaklade i nakon osnivanja zaklade. *De lege lata*, nalazimo dva sučeljena argumenta koji mogu dati odgovor na postavljeno pitanje. Argument za tumačenje da se statutom može odrediti zakladnika kao osobu ovlaštenu mijenjati svrhu zaklade jest to što zakladnik na temelju čl. 42. st. 1. t. 1. ZOZ-a zadržava utjecajno upravljačko pravo u zakladi, a to je donošenje odluke o prestanku zaklade, pri čemu ta odluka mora biti u skladu s aktom o osnivanju i statutom zaklade. To pravo zakladnik ostvaruje ako je riječ o osnivanju zaklade za vrijeme života zakladnika, a to pravo može prenijeti na nasljednike samo ako to izrijekom predvidi u statutu (čl. 12. ZOZ-a), u kojem slučaju bi njegovi nasljednici mogli ostvarivati to pravo i za slučaj osnivanja zaklade nakon smrti osnivača. Takvo rješenje govori o intenciji hrvatskog zakonodavca da zakladnik i nakon osnivanja zaklade zadrži neka upravljačka prava nad imovinom zaklade. Argument protiv takvog tumačenja jest to što ZOZ predviđa da zakladom upravljaju tijela zaklade (čl. 26. i 27. ZOZ-a), a ne zakladnik, što pak upućuje na intenciju zakonodavca da se upravljanje zaklade odvoji od zakladnika, posebice uzimajući u obzir da se zakladu može osnovati i *mortis causa*. U svakome slučaju, *de lege lata* rješenje može dovesti do različitog tumačenja čl. 27. st. 4. ZOZ-a pred nadležnim tijelima, čime zakladnik riskira odbijanje zahtjeva za upis u registar zaklada u skladu s čl. 18. ZOZ-a, odnosno odbijanje osnivanja zaklade ako bi sebe odredio kao osobu koja je ovlaštena mijenjati statut zaklade. Pri izmjeni statuta izlaže se pravnom riziku da nadležno tijelo takvu odredbu u statutu ocijeni nevaljanom jer je u suprotnosti s Ustavom ili ZOZ-om, te time onemogućujući izmjenu statuta od strane zakladnika.⁸² Stoga

⁸¹ Detaljnija analiza slijedi u idućem poglavlju.

⁸² Vidi čl. 19. st. 6. ZOZ-a zajedno s čl. 18. ZOZ-a.

smatramo da *de lege ferenda* to pitanje u hrvatskome pravu svakako treba izrije-
kom urediti, kao što je izrijekom uređeno i u razmatranim zakonodavstvima.

3.2. Izmjena svrhe zaklade prema Zakonu o zakladama – postupak donošenja odluke u zakladi

Izmjena svrhe zaklade moguća je prema ZOZ-u. Pritom se promjena svrhe zaklade može ostvariti isključivo kroz izmjenu statuta zaklade, s obzirom na to da je svrha zaklade obvezan sastojak statuta. Izmjena statuta zaklade proizvodit će pravne učinke tek od upisa u registar zaklada⁸³, što smatramo da se u širem smislu može tumačiti da proizlazi iz čl. 17. st. 8. ZOZ-a, prema kojemu zaklada može obavljati svoju djelatnost tek nakon upisa u registar zaklada. U nastavku ćemo analizirati tko može promijeniti svrhu zaklade i postupak donošenja odluke o izmjeni svrhe.

Prema čl. 27. st. 4. ZOZ-a, upravni odbor zaklade odlučuje o promjeni svrhe zaklade, osim ako aktom o osnivanju nije drukčije uređeno.⁸⁴ Zakladna tijela imaju iznimno važnu ulogu za ostvarivanje svrhe zaklade, s obzirom na to da je zaklada pravna osoba, ali nema članove koji bi mogli utjecati na upravljanje zakladom kao što to imaju trgovačka društva.

Akt o osnivanju, a zatim i statut zaklade, najvažniji je autonomni pravni akt koji osnivač donosi o zakladi⁸⁵, koji se sastoji od obveznih i fakultativnih sastojaka. Određenje svrhe spada u obvezni sastojak⁸⁶, ali “odredbe koje se

---

⁸³ Analogno rješenje pronalazimo i kod izmjene statuta dioničkog društva, gdje će bez obzira na to što odluku o izmjeni statuta donosi glavna skupština, izmjena statuta biti valjana tek od kada se upiše u sudski registar. Vidi Barbić, J., *Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2010., str. 1209. Isto i za njemačko pravo. Vidi §181 st. 3. Aktiengesetz (dalje u tekstu: AktG) (Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 13 des Gesetzes vom 11. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 354) geändert worden ist).

⁸⁴ O promjeni statuta općenito odlučuje upravni odbor, osim ako i to nije drukčije određeno statutom (čl. 27. st. 3. ZOZ-a). U sudskoj praksi, koja je vrlo oskudna po pitanju zaklada, postavilo se pitanje ovlasti upravnog vijeća (upravnog odbora prema ZOZ-u), gdje je presuđeno da razriješeni članovi upravnog vijeća Zaklade nisu ovlašteni za donošenje novog statuta Zaklade. Tako Visoki upravni sud Republike Hrvatske, Usz 21/2016 – 2 od 3. veljače 2016.

⁸⁵ Tako i Đerđa, D.; Pičuljan, Z.; Kryska, D., *Srednjoeuropski tranzicijski model pravnog uređenja zaklada: iskustva za hrvatski zakladni sustav*, u: Barbić, J., (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 141.

⁸⁶ Vidi čl. 25. st. 2. ZOZ-a.

odnose na odlučivanje o promjeni svrhe zaklade” spadaju u fakultativne sastojke statuta, što valja tumačiti na način da će statut biti valjan i bez odredbi koje dodatno uređuju, postupkom ili postavljanjem uvjeta, izmjenu svrhe.⁸⁷ Iz toga jasno proizlazi da osnivači uživaju autonomiju pri određivanju načina donošenja odluke o izmjeni svrhe zaklade, no ako žele drukčije rješenje od onoga koje predviđa ZOZ, tada to moraju izriječkom uvrstiti u odredbe statuta.⁸⁸ Jedan od ciljeva ZOZ-a, kao što je prethodno istaknuto, bilo je olakšati izmjenu svrhe u zakladi te to pitanje u većoj mjeri prepustiti autonomnoj volji osnivača i zakladnih tijela. Dakle, nema zapreke da se odluku o promjeni svrhe povjeri nekom zakladnome tijelu umjesto upravnom odboru, a kako se statutom može slobodno postaviti i druga tijela, kao i odrediti njihov sastav i nadležnosti, jasno se nameće zaključak da osnivač prigodom osnivanja može utjecati na to tko će imati pravo donošenja odluke o izmjeni svrhe zaklade. Jedini izazov pritom jest o što se pravila za izmjenu svrhe nalaze u statutu zaklade, a isti je moguće i naknadno promijeniti, čime se tada može izmijeniti i način izmjene svrhe, pri čemu osnivač u statutu može urediti samo način prve izmjene statuta, pa stoga kasnije izmjene statuta mogu biti protivne prvotnoj volji osnivača.

U svakom slučaju, nakon donošenja odluke o izmjeni svrhe, ZOZ i odgovarajući pravilnik uređuju formalni postupak upisa promjene svrhe u registar zaklade. Tako osoba koja je ovlaštena za zastupanje zaklade, upravitelj zaklade, mora prijaviti promjenu o izmjeni svrhe u registar zaklade koji vodi nadležno upravno tijelo.⁸⁹ Nadležno upravno tijelo su županije, odnosno Grad Zagreb, prema sjedištu zaklade.⁹⁰ O vođenju registra donesen je Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra zaklada Republike Hrvatske i registra stranih zaklada u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: Pravilnik).⁹¹ Njime je uređen i postupak upisa promjena u registar zaklada. Prije svega, zahtjev za upis promjena u registru zaklada, uključujući i promjenu svrhe, mora se podnijeti na obrascu br. 3, koji je naslovljen “Zahtjev za upis promjena u Registar zaklada Republike

⁸⁷ Čl. 25. st. 4. ZOZ-a predviđa da statut zaklade, u skladu s aktom o osnivanju, može sadržavati i “odredbe koje se odnose na odlučivanje o promjeni svrhe zaklade”.

⁸⁸ Takav zaključak jasno proizlazi iz čl. 25. st. 2. ZOZ-a, koji određuje da se statutom uređuje način odlučivanja te način izmjena i dopuna statuta zaklade.

⁸⁹ Čl. 19. st. 1. ZOZ-a.

⁹⁰ Čl. 16. ZOZ-a.

⁹¹ Narodne novine br. 56/2019, 39/2024.

Hrvatske”.⁹² Pravilnik je uredio sadržaj tog obrasca,⁹³ na kojemu je predviđena i rubrika Promjena svrhe zaklade pod t. 6. U rubrici se navodi da je potrebno zaokružiti novu svrhu zaklade među 14 ponuđenih. Iako se *prima facie* radi o taksativnoj listi, posljednja opcija ipak otvara mogućnost odabira i drugih svrha zaklada, naravno, pod uvjetom da je i dalje riječ o dobrotvornoj ili općekorisnoj svrsi. U obrascu se kao prilog promjene svrhe zaklade, osim zapisnika o radu i odlukama tijela zaklade, traži i prilaganje novog statuta.⁹⁴

Opisano rješenje ostavlja određene pravne praznine. Naime, upitno je može li osnivač u aktu o osnivanju, odnosno u statutu izrijekom zabraniti izmjenu statuta ili, u okviru izmjene statuta, zabraniti izmjenu svrhe zaklade. S obzirom na to da ZOZ ne daje izričit odgovor, usporedit ćemo položaj zakladnika, odnosno koji utjecaj ima zakladnik pri donošenju odluke o izmjeni statuta s položajem dioničara, odnosno koji utjecaj dioničar može imati pri donošenju odluke o izmjeni statuta dioničkog društva, kako bismo sučelili argumente o izmjeni statuta zaklade kao neprofitne organizacije bez članova s argumentima o promjeni statuta dioničkog društva kao trgovačkog društva kojemu je cilj ostvarivanje dobiti i koje ima članove – dioničare. Za dioničko društvo, prema Zakonu o trgovačkim društvima⁹⁵ i pravnoj teoriji, odredba u statutu koja bi isključivala promjenu cijelog statuta ili nekih njegovih odredbi bila bi ništetna.⁹⁶ Glavni argument za takav stav jest dugoročna opstojnost društva, gdje se argumentira da bi nemogućnost izmjene statuta postojećim dioničarima i njihovim sljednicima negativno utjecala na društvo, odnosno da bi mu se time oduzela šansa za prilagodbu tržišnim promjenama.⁹⁷ Tomu svakako treba pridodati i potrebu prilagodbe društva promjenama u korporativnoj strukturi i upravljanju. U suštini, ako bi se društvu dopustilo da u statutu predvidi nepromjenjivost statuta, time bi se oduzela autonomija dioničara da statutom uređuju pravna

---

⁹² Tako čl. 8. st. 2. Pravilnika. Prema čl. 17. Pravilnika, podatci upisani u rubrike obrazaca moraju biti istovjetni s odredbama akta o osnivanju, odnosno statuta zaklade.

⁹³ Vidi na: https://smz.hr/images/stories/uprava/obraci/Obrazac_broj_3_-_Zahtjev_za_upis_promjena_u_Registar_zaklada.pdf (posjećeno 21. svibnja 2023.)

⁹⁴ Što je u skladu s čl. 8. st. 3. Pravilnika, ali i čl. 19. st. 3. ZOZ-a.

⁹⁵ Vidi čl. 173. st. 4. ZTD-a zajedno s čl. 301. ZTD-a.

⁹⁶ Za hrvatsko pravo tako Barbić, *op. cit.* u bilj. 86, str. 1207. Isti stav zauzet je i u njemačkoj pravnoj teoriji. Vidi Stein, U., u: Goette, W.; Habersack, M.; Kalss, S. (ur.), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 4, 5. izdanje, C. H. Beck, München, 2021., § 179, Rbr. 55.

⁹⁷ Vidi Holzborn, T., u: Spindler, G.; Stilz, E. (ur.), *Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 2, § 150 – 410, 4. izdanje, C. H. Beck, München, 2019., § 179, Rbr. 5.

pitanja koja se, da bi bila pravno valjana, mogu uređivati samo statutom, kao što su organizacija upravljanja društvom, predmet poslovanja, posebna prava dioničara, ograničenje prijenosa dionica i sl. Za razliku od dioničkog društva, u zakladi nemamo članove poput dioničara u dioničkom društvu. U okviru zaklade raspravljamo o osnivaču/zakladniku koji pri osnivanju odlučuje o upravljanju zaklade i svim drugim važnim pitanjima, uključujući i ona o svrsi zaklade. Ako opravdanje za zabranu nepromjenjivosti statuta u dioničkome društvu primijenimo na zakladu, proizlazilo bi da se i u zakladi treba zabraniti nepromjenjivost zaklade ako bi se time oduzela autonomija osnivača za naknadom izmjenom statuta. No, iz analize ZOZ-a proizlazi da će osnivač zadržati autonomiju, odnosno pravo izmjene statuta tek podredno, ako takvu mogućnost predvidi u statutu. Kao što je prethodno analizirano, *de lege lata* je u hrvatskome pravu nejasno može li zakladnik izravno sebe u statutu označiti kao osobu koja ima ovlast mijenjati statut, dok tumačimo da na izmjenu statuta, a time i svrhe, može svakako utjecati kao član tijela ili kao upravitelj ako su ta tijela u statutu ovlaštena na izmjenu statuta i svrhe zaklade. U slučaju osnivanja zaklade *mortis causa*, nasljednici zakladnika mogli bi utjecati na izmjenu statuta samo ako bi zakladnik u skladu s čl. 12. ZOZ-a u statutu predvidio da prava osnivača da sudjeluje u upravljanju zakladom prelaze na nasljednike. Drugim riječima, radit će se o iznimci od glavnog pravila, a to je da na temelju ZOZ-a zakladnici ne zadržavaju pravo izmjene statuta, a time i svrhe nakon osnivanja zaklade. Posljedično, ako ZOZ zakladnicama ne jamči pravo glasa pri izmjeni statuta, kao što možemo reći da ZTD daje pravo glasa dioničaru koji drži dionice s pravom glasa za glasanje na glavnoj skupštini na kojoj se donosi odluka o izmjeni statuta, tada zaključujemo da ZOZ ne štiti autonomiju, odnosno pravo izmjene statuta zakladnika u istome opsegu kao što to ZTD predviđa za dioničare. Konačno, iz toga proizlazi da postoji mjesta zaključku da se kod zaklade može prihvatiti tumačenje da zakladnik pri osnivanju zaklade može zabraniti daljnju promjenu statuta.⁹⁸ Smatramo da bi ovo pitanje *de lege ferenda* trebalo izrijeckom urediti, kao i razmisliti o slučajevima kada bi se i u slučaju zabrane promjene statuta zaklade ipak trebalo dopustiti određene izmjene s ciljem opstanka zaklade, posebice ako se promjene bitne okolnosti za njezino djelovanje.

Iduće otvoreno pitanje jest bi li se za izmjenu svrhe zaklade mogla u statut unijeti neka ograničenja, odnosno uvjeti, kao što je suglasnost treće osobe izvan upravljačkih tijela zaklade (primjerice, nasljednika zakladnika ili uprave društva u kojemu zaklada drži kontrolni paket dionica prijenosom kojih je na zakladu zakladnik i osnovao zakladu). Prijašnji ZOZF je u čl. 18. sadržavao odredbu

⁹⁸ Takvo je shvaćanje u skladu sa shvaćanjem njemačkoga zakonodavca, a proizlazi iz § 85 st. 4. koji je prethodno analiziran u tekstu.

da statutom zaklade mogu upravljati i tijela, odnosno osobe izvan upravljačkih tijela zaklade. Tako su to mogla biti tijela neke ustanove, udruge građana ili druge pravne osobe. Uvjet za takvo upravljanje zakladom bila je prethodno pribavljena pisana javno ovjerena suglasnost mjerodavnog tijela te pravne osobe ili da je ta pravna osoba osnivač zaklade. Dakle, prema rješenju ZOZF-a, ne bi bilo zapreke i da se upravljanje zakladom povjeri trgovačkom društvu koje ju je osnovalo. U skladu s time smatramo da ne bi bilo zapreke i da se traži suglasnost takve uprave za promjenu svrhe. No, kako sadašnji ZOZ više ne sadržava takvu odredbu, smatramo da valja tumačiti da odluke o vođenju zaklade, odnosno upravljanje zakladom mogu donositi samo upravljačka tijela zaklade, pri čemu nema zapreke da se kao sve ili samo neke članove upravnog odbora zaklade postavi članove uprave trgovačkog društva čije dionice zaklada drži kao (većinski) dioničar.

No, u ZOZ-u nema zapreke da se za izmjenu statuta, a tako i za izmjenu svrhe ne postave dodatna ograničenja. Tako bi se mogla tražiti veća većina pri donošenju odluke o izmjeni svrhe, tu odluku dati u nadležnost posebnog tijela zaklade u kojem su zastupljeni i zakladnikovi nasljednici (ako zakladnik želi omogućiti da njegovi nasljednici određuju svrhu zaklade) i sl. Iz toga proizlazi da su izradba statuta i postavljanje pravila za izmjenu svrhe ključni za ostvarivanje volje zakladnika.

3.3. Izmjena svrhe zaklade prema Zakonu o zakladama – nadzor nad promjenom svrhe zaklade

Općenito se provodi nadzor nad izmjenom statuta zaklade, pri čemu će izmjena biti valjana tek od trenutka upisa u registar zaklada. Kada govorimo o nadzoru nad promjenom svrhe zaklade, ključno je odrediti tijelo koje provodi nadzor, opseg nadzora i ovlasti nadzornog tijela.

Nadzor nad promjenom svrhe dio je nadzora koji se obavlja nad prijavom podataka u registar zaklada, a obavljaju ga ovlaštene službenici nadležnog upravnog tijela.⁹⁹ Tu je riječ o službenicima tijela koje je nadležno za vođenje Registra zaklade i za upis svih promjena, tako i svrhe zaklade, u spomenuti registar. Riječ je o županijama, odnosno Gradu Zagrebu, prema sjedištu zaklade.¹⁰⁰ Odmah valja primijetiti da to nije jedno središnje tijelo na razini Republike Hrvatske, kao i

---

⁹⁹ Čl. 39. st. 1. ZOZ-a.

¹⁰⁰ Čl. 16. ZOZ-a.

da to tijelo, i njegovi službenici, obavljaju niz drugih poslova.¹⁰¹ Stoga možemo zaključiti da RH nema specijalizirano tijelo koje bi se bavilo samo promjenom svrhe zaklade, i to na razini cijele RH.¹⁰²

Kad je riječ o opsegu nadzora, ključno je odrediti na što ovlaštene službenici nadležnog upravnog tijela moraju paziti u skladu sa ZOZ-om. Kao prvo, ovlaštene službenici dužni su provoditi nadzor nad time jesu li odredbe akata o osnivanju i statuta u suprotnosti s Ustavom ili zakonom, kao i jesu li dostavljeni dokazi bez kojih se ne može udovoljiti zahtjevu za upis.¹⁰³ Tu se radi o nadzoru nad zakonitošću akata o osnivanju i statuta zaklade, što će se primarno provoditi pri osnivanju zaklada, ali zatim i pri svakoj izmjeni akta o osnivanju zaklade i statuta. U kontekstu izmjene svrhe zaklade, smatramo da bi se nadzor primarno trebao baviti pitanjem je li odabrana svrha u skladu s čl. 3. ZOZ-a, odnosno je li riječ o dopuštenoj svrsi u skladu sa ZOZ-om.¹⁰⁴ Pritom valja tumačiti da se treba raditi o pravno i moralno dopuštenoj svrsi. Također, posljedica zahtjeva da svrha može biti općekorisna ili dobrotvorna jest to da ne bi bilo moguće prihvatiti privatnu svrhu zaklade poput koristi za krug članova određene obitelji, što je prethodno već analizirano. U vezi sa zahtjevom nadzora jesu li priloženi "dokazi", odnosno dokumenti za promjenu svrhe zaklade, upravitelj zaklade je, kada podnosi prijavu promjene svrhe zaklade, obavezan uz prijavu priložiti i zapisnik o radu i odlukama tijela zaklade na temelju kojih se traži upis promjene svrhe te zaklade.¹⁰⁵ To bi značilo da bi ovlaštene službenici trebali nadzirati je li uz zahtjev za promjenu svrhe zaklade podnesen Obrazac 3 s odgovarajućim dokumentima, odnosno dokazima.

---

¹⁰¹ Primjerice, za Primorsko-goransku županiju je nadležno tijelo za upis zaklada i promjena u zakladama Upravni odjel za opću upravu i pravne poslove. Vidi <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-opcu-upravu-i-pravne-poslove/?page=1> (posjećeno 21. svibnja 2024.).

¹⁰² U skladu s prijašnjim zakonom koji je uređivao zaklade u RH, ZOZF-om, predviđalo se postojanje tzv. Zakladnog vijeća koje je, u općenitom smislu, bilo savjetodavno tijelo za pitanja vezana uz zaklade (čl. 34. ZOZF-a). Međutim, ono nikada nije bilo osnovano, pa je napušteno donošenjem ZOZ-a. U svakom slučaju, to tijelo nije bilo nadležno za utvrđivanje zakonitosti izmjene svrhe zaklade, no išlo je u prilog tezi sustavnog rješavanja pitanja, iako strateške naravi, vezano uz zaklade. Vidi i Dika, *op. cit.* u bilj. 73, str. 69.

¹⁰³ Čl. 19. st. 6. ZOZ-a koji se poziva na primjenu čl. 18. ZOZ-a.

¹⁰⁴ Dika navodi da zahtjev moralnosti svrhe zaklade proizlazi iz shvaćanja da je zahtjev moralnosti bitno konstitutivno načelo pravnog sustava. Tako Dika, *op. cit.* u bilj. 73, str. 68.

¹⁰⁵ Čl. 19. st. 3. ZOZ-a.

Kao drugo, ovlaštene službenici nadležnog upravnog tijela dužni su nadzirati da je odluka zbog koje se traži upis promjene u registar donesena u skladu s odredbama statuta.¹⁰⁶ Ovu odredbu smatramo ključnom za provođenje nadzora nad promjenom svrhe zaklade u skladu s voljom osnivača. Tu su moguća dva scenarija. U slučaju da su određena pravila o izmjeni svrhe zaklade, tada je nadzor usmjeren na to jesu li poštovana pravila o izmjeni svrhe zaklade. U drugom scenariju, ako akt o osnivanju zaklade i statut ne sadržavaju pravila o izmjeni svrhe zaklade, primjenjivat će se odredbe ZOZ-a o promjeni svrhe zaklade. I tu možemo postaviti pitanje na koji bi se način moglo ograničiti izmjenu svrhe zaklade te, posljedično, nad kojim ograničenjima bi ovlaštene službenici mogli provoditi nadzor. Smatramo neupitnim da bi se nadzor mogao provoditi nad odredbama koje određuju koje tijelo ili osoba(e) u zakladi donosi odluku o izmjeni svrhe zaklade, kao i većinu glasova koja se traži pri donošenju te odluke. Ključno je međutim primijetiti da zakon ne predviđa da su ovlaštene službenici dužni utvrditi i očuvati izvornu volju osnivača kao što je to predviđeno primjerice u njemačkome, danskome i nizozemskome zakonodavstvu.

U slučaju da ovlaštene službenici pri nadzoru utvrde da nisu ispunjeni opisani uvjeti iz čl. 19. st. 6. ZOZ-a, dužni su odbiti zahtjev o izmjeni svrhe zaklade. To bi značilo da nije moguće izmijeniti svrhu zaklade ako odluka o izmjeni svrhe zaklade nije donesena u skladu s odredbama statuta ili ako o tome nisu dostavljeni dokazi nadležnomu tijelu.

4. ZAKLJUČAK

O zakladi kao modelu prijenosa dionica / poslovnih udjela trgovačkog društva, posebice obiteljskoga, osnivač će promišljati kada želi očuvati posao i svoju viziju poslovanja nakon svoje smrti, a ujedno osigurati financijsku potporu članovima svoje obitelji ili ako dobit društva želi posvetiti odabranim filantropskim ciljevima. Smatramo da je pitanje (ne)promjenjivosti svrhe zaklade na koju planira prijenos svojeg kontrolnog paketa dionica / poslovnih udjela jedan od bitnih elemenata za donošenje takve odluke. *Ratio* je što je kroz nepromjenjivost svrhe i ostalih odredbi statuta zaklade osnivač u mogućnosti odrediti kojim se ciljevima zaklada kao član trgovačkog društva treba voditi pri ostvarivanju svojih glasova na glavnoj skupštini, mogućem imenovanju članova nadzornog/upravnog odbora u d.d.-u ili uprave u d.o.o.-u i drugim pitanjima korporativnog upravljanja, gdje zaklada, posebice ako je riječ o većinskom držanju dionica / poslovnih udjela, može znatno utjecati na poslovanje trgovačkog društva. Analizirajući njemačko,

---

¹⁰⁶ Čl. 19. st. 6. ZOZ-a.

austrijsko, dansko i nizozemsko pravo uočava se jedna ključna sličnost, a riječ je o zahtjevu da izmjenu svrhe zaklade mora odobriti nadležno javnopravno tijelo države, koje je pritom dužno očuvati izvornu (povijesnu) svrhu zaklade u najvećoj mogućoj mjeri. Jedino nizozemsko zakonodavstvo dopušta izmjenu svrhe bez suglasnosti nadležnog tijela pod uvjetom da je mogućnost izmjene svrhe bila predviđena u statutu zaklade. U RH ne postoji središnje i specijalizirano tijelo koje bi se bavilo promjenom svrhe zaklade, o čemu *de lege ferenda* valja promisliti. Pri analizi odredbi ZOZ-a o izmjeni statuta, posebice svrhe, uočen je veliki broj otvorenih pitanja koja otvaraju prostor različitim tumačenjima, time podrivajući pravnu sigurnost zakladništva u RH. Tako je otvorenim ostalo pitanje autonomije osnivača pri osnivanju zaklade po pitanju određenja može li pri osnivanju zakladnik zabraniti daljnje izmjene statuta. Također, ZOZ otvorenim pitanjem ostavlja i može li zakladnik sebe odrediti kao osobu s pravom izmjene statuta, a time i svrhe. Konačno, dok promatrana komparativna prava sadržavaju posebna pravila o izmjeni svrhe, ZOZ samo predviđa pravo zakladnika da pri osnivanju postavi pravila o izmjeni svrhe u statutu. U protivnom, primjenjuju se odredbe ZOZ-a koje *de facto* izmjenu svrhe izjednačavaju s izmjenom statuta. Takva rješenja smatramo nepreciznima, puna pravnih praznina, i neusklađenima sa smjerovima zakladničkog prava u komparativnim zakonodavstvima kojih praksa pokazuje uspješnost promatranih zakonodavnih modela. U raspravi o tome treba li usvojiti fleksibilniji sustav izmjene svrhe u skladu s autonomijom osnivača (austrijsko i nizozemsko pravo) ili stroži koji izvire iz namjere očuvanja stabilnosti i postojanosti zaklade (njemačko i dansko pravo), priklanjamo se potonjem stavu. Smatramo da takvom stavu pridonosi u prvome redu činjenica da zaklada nema članove koji bi svoja prava mogli štiti na usporedivi način s članovima trgovačkih društava, pa bi uvođenje preciznih pravila o promjeni svrhe zaklade kojima bi cilj bilo očuvati u najvećoj mogućoj mjeri izvornu volju osnivača, a pod nadzorom nadležnoga javnopravnog tijela, pridonijeli zaštiti volje i svrhe kako ju je postavio osnivač/zakladnik. Drugim riječima, time bi se pružilo zaštitu osnivaču koju presumiramo da ne bi mogao ostvariti na drukčiji način. S druge strane, smatramo da o dodijeli posebnih prava osnivaču za izmjenu svrhe treba oprezno razmisliti, s obzirom na to da se promatrana zakonodavstva razlikuju i po tome pitanju. Početno istraživanje u ovome članku, posebice pod utjecajem njemačkoga zakonodavca, upućuje na shvaćanje da su zaklade neovisne od osnivača, čemu pridonosi i strogo odvajanje imovine osnivača od imovine zaklade nakon osnivanja zaklade, kao i činjenica da osnivač ne može ostvarivati pravo glasa s usporedivim položajem prava glasa člana trgovačkog društva pri donošenju odluke na skupštini. Posljedično, smatra se da bi se davanjem dodatnih prava osnivaču za izmjenu svrhe otvorilo prostor tumačenju da osnivač naknadno može mijenjati svrhu na način

da djeluje u skladu sa svojim interesima, a ne interesima zaklade na što bi, za razliku od toga, tijela zaklade uvijek bila obvezana kada bi donosila odluku o izmjeni svrhe zaklade.

Na kraju, smatramo da u RH postoji velik potencijal razvoja zakladničkog prava, kao i da zaklade mogu znatno pridonijeti izazovima prijenosa poslovnih udjela / dionica, odnosno u širem smislu, prijenosa poslovanja trgovačkih društava na iduću generaciju. No, za to je *de lege ferenda* potrebno precizno urediti otvorena pravna pitanja, a u ovome je članku stavljen fokus na ulogu koju odredbe o izmjeni statuta, posebice svrhe, mogu imati za postojeće i buduće zakladnike.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige i časopisi

- Anheier, H. K.; Leat, D., *Creative Philanthropy*, Routledge, Oxford, 2006.
- Anheier, H. K., *Foundations in Europe: a Comparative Perspective*, Civil Society Working Paper 18, Centre for Civil Society, London School of Economics and Political Science, London, 2001.
- Barbić, J., *Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2010.
- Barbić, J. (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019.
- Braut Filipović, M., *Specifičnosti upravljanja obiteljskim društvima*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 67, br. 6., 2017., str. 935 – 962.
- Braut Filipović, M., *Zaklada kao (većinski) član trgovačkog društva*, Pravni vjesnik, vol. 36, br. 3-4., 2020.
- Burgard, U., *Das neue Stiftungsprivatrecht*, Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht, 2002., str. 697 – 700.
- Dika, M., *O zakladama u važećem hrvatskom pravu* u Barbić, J. (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 55 – 90.
- Dörner, H.; Schulze, R. (ur.), *Bürgerliches Gesetzbuch*, 12. izdanje, Nomos, Baden-Baden, 2024.
- Đerđa, D.; Pičuljan, Z.; Kryska, D., *Srednjoeuropski tranzicijski model pravnog uređenja zaklada: iskustva za hrvatski zakladni sustav*, u: Barbić, J. (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 119 – 162.
- Feldthusen, R. K., *Denmark: Enterprise Foundations* u Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023., str. 129 – 154.

- Goette, W.; Habersack, M.; Kalss, S. (ur.), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 4, 5. izdanje, C. H. Beck, München, 2021.
- Hepperle, T., *Stiftungen als Instrumente zur Lösung von Schnittstellenkonflikten, Eine Empirische Untersuchung*, Josef EUL Verlag, Lohmar – Köln, 2011.
- Heuel, M., § 85 BGB, u: Hennsler, M., Strohn, L. (ur.), *Gesellschaftsrecht*, C. H. Beck, München, 6. izdanje, 2024.
- Ineke, A. K., *The Dutch private foundation: a robust but flexible tool in dynastic structuring*, *Trust&Trustees*, vol. 20. no. 6, 2014., str. 615 – 619.
- Hopt, J. K.; Walz, W. R.; von Hippel, T.; Then, V., *The European Foundation: A New Legal Approach*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.
- van Veen, J. M. W.; Duin, M. C. H., *Dutch Trusts and Trust – Like Arrangements*, *European Review of Private Law* 6, 2016., str. 973 – 994.
- Kaarl, A.; De Vries, P., *The Dutch “Stichting” – An Effective and Flexible Tool in Global Structuring*, Houthoff, Amsterdam, 2020.
- Kalss, S. (ur.), *Company Law and the Law of Succession*, Springer, Heidelberg, 2015.
- Kalss, S., *The Austrian Foundation* u: Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023., str. 61 – 81.
- Binz, K. M.; Sorg H. M., *Die Doppelstiftung im Steuerrecht*, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge*, vol. 12, 2005., str. 520 – 523.
- Maganić, A., *Iskustva pravnog uređenja zaklada u Austriji i Njemačkoj*, u: Barbić, J. (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 91 – 117.
- Manelli, L.; Magrelli, V.; Kotlar, J.; Petruzzelli Messeni, A.; Frattini, F., *Building an Outward – Oriented Social Family Legacy: Rhetorical History in Family Business Foundations*, *Family Business Review*, vol. 36. no. 1, 2023., str. 143 – 168.
- Ørberg, M., *Fondsretten og den levende vedtægt: Fortolkning og ændring af fondsformålet*, Copenhagen Business School [Phd], PhD Series no. 15. 2022.
- Prele, C. (ur.), *Developments in Foundations Law in Europe*, Heidelberg, Springer, 2024.
- Sanders, A., *Enterprise Foundation in Germany*, u: Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023., str. 25 – 59.
- Sanders, A.; Thomsen, S. (ur.), *Enterprise Foundation Law in a Comparative Perspective*, Intersentia, Cambridge, 2023.
- Schubert, C. (ur.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 1, C. H. Beck, München, 9. izdanje, 2021.
- Spindler, G.; Stilz, E., *Kommentar zum Aktiengesetz, Band 2, § 150 – 410*, 4. izdanje, C. H. Beck, München, 2019.
- Stürner, J., § 85 BGB, u: Hau, W.; Poseck, R. (ur.), *BeckOK BGB*, München, 2024.

- Thomsen, S.; Kavadis, N., *Enterprise Foundations: Law, Taxation, Governance, and Performance*, Annals of Corporate Governance, vol. 6, no. 4, 2022.
- Thomsen, S., *The Danish Industrial Foundations*, Djof Publishing, Copenhagen, 2017.
- Uhl, M., *The family foundation in Germany – the queen of succession planning?*, Trusts & Trustees, vol. 28, no. 6, 2022., str. 535 – 540.
- van der Auwera, V., *Die Doppelstiftung – eine Möglichkeit der Unternehmensnachfolge für Familienunternehmen*, Centaurus Verlag & Media UG, Freiburg, 2008.
- Vašiček, V., *Financijsko računovodstveni okvir poslovanja zaklada u Republici Hrvatskoj*, u: Barbić, J., (ur.), *Zakladništvo u Republici Hrvatskoj*, HAZU, Zagreb, 2019., str. 163 – 180.
- Weitemeyer, B. u: Schubert, C. (ur.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 1*, C. H. Beck, München, 9. izdanje, 2021.
- Wigand, K.; Haase – Theobald, C.; Heuel, M.; Stolte, S., *Stiftungen in der Praxis, Recht, Steuern, Beratung*, 4. izdanje, Springer Gabler, Wiesbaden, 2015.

Mrežni izvori

- Bertelsmann Stiftung*: <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/ueber-uns/was-wir-erreicht-haben#detail-content-2c3e-194261> (posjećeno 16. travnja 2024.).
- Entwurf eines Gesetzes zur Vereinheitlichung des Stiftungsrechts*, Deutscher Bundestag, 19/28173.; <chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/https://dserver.bundestag.de/btd/19/281/1928173.pdf> (posjećeno 6. studenog 2024.).
- Primorsko – goranska županija – Upravni odjel za opću upravu i pravne poslove: <https://www.pgz.hr/ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-opcu-upravu-i-pravne-poslove/?page=1> (posjećeno 21. svibnja 2024.).
- Robert Bosch Stiftung*: <https://www.bosch-stiftung.de/de/robert-bosch-stiftung-und-unternehmen> (posjećeno 16. travnja 2024.).
- Stiftverband*: <https://www.stiftungsverband.at/ueber-uns/> (posjećeno 16. svibnja 2024.).
- Tankerska plovidba d.d.*: <https://www.tankerska.hr/page/kompanija> (posjećeno 17. srpnja 2024.).

Pravni akti

- Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089)
- Bundesgesetz über die Regelung des Bundes – Stiftungs – und Fondswesens (Bundes Stiftungs – und Fondsgesetz 2015 – BStFG 2015), StF: BGBl Nr. 104/2019

- Bundesgesetz über Privatstiftungen (Privatstiftungsgesetz–PSG), StF: BGBl. Nr. 104/2019
- Burgerlijk Wetboek Boek 2, Rechtspersonen, Titel 2.6 Stichtingen, Bwb – id: BWBR0003045 (Dutch Civil Law, Book 2 Legal Persons, Title 2.6 Foundations)
- Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2.1.2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738)
- Erhvervsfundsloven, LOV nr 712 af 25/06/2014 (Zakon o poslovnim zakladama konsolidiran od 28. prosinca 2021.)
- Gesetz zur Vereinheitlichung des Stiftungsrechts und zur Änderung des Infektionsschutzgesetzes vom, 16. 7. 2021 – BGBl. I 2021
- Lov om ikke – erhvervsdrivende fonde, LBK nr 2020 af 11/12/2020 (pročišćeni Zakon o ne – poslovnim zakladama konsolidiran od 28. prosinca 2021.)
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra zaklada Republike Hrvatske i registra stranih zaklada u Republici Hrvatskoj, Narodne novine br. 56/2019, 39/2024
- Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 125/2011, 152/2011, 111/2012, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023, 130/2023
- Zakon o zakladama, Narodne novine, br. 106/2018, 98/2019, 151/2022
- Zakon o zakladama i fundacijama, Narodne Novine br. 36/1995, 64/2001

Abstract

Mihaela Braut Filipović*

Mateo Pahljina**

**THE ROLE OF (UN)CHANGEABILITY OF THE PURPOSE OF
A FOUNDATION IN THE DEVELOPMENT OF FOUNDATIONS
IN THE REPUBLIC OF CROATIA**

A foundation, especially a family foundation, can serve as a model for business transfer. However, in the Republic of Croatia de lege lata it is not possible to establish a private foundation, including a family foundation, which hinders further development of Croatian foundation law. The authors shall analyse German, Austrian, Danish and Dutch foundation law to question the role of the purpose of foundations and the possibility of changing the purpose in the context of preserving the original will of the founder. The authors shall also make de lege ferenda proposals for enhancing foundation law in Croatia to align the Croatian law with successful examples from comparative laws and establish an additional tool for business transfer for Croatian companies.

Key words: foundation; private foundation; change of the foundation's purpose; business transfer

---

* Mihaela Braut Filipović, Ph. D., Associate Professor, Faculty of Law, University of Rijeka, Hahlić 6, 51000 Rijeka; mihaelabf@pravri.uniri.hr;
ORCID: orcid.org/0000-0002-2476-545X

** Mateo Pahljina, LL. M., doctoral student, Faculty of Law, University of Rijeka, Hahlić 6, 51000 Rijeka; mateo.pah@gmail.com;
ORCID: orcid.org/0009-0000-6806-0112